

## ดับไฟกิเลส

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๓

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ธรรมนี้เป็นน้ำดับไฟ ไฟอยู่ในหัวใจ ไฟเราร้อน กิเลสนี้เปรียบเหมือนไฟนะ ไฟนี้มันต้องทำให้พลังงานเกิดขึ้นในหัวใจ ใจเวลาเกิดมา กิเลสมาเกิดพร้อมกัน กิเลสเกิดมาแล้วครอบงำหัวใจอยู่ กิเลสเหมือนกับไฟ แล้วเอาน้ำของธรรมมาดับ พอให้มันเย็นไปทำตามประสาโลกเขา

โลกเขาอยู่ในโลกของเขา เขาว่าของเขาเจริญรุ่งเรือง จนหลงตัวเอง เข้าใจผิดนะ เกิดมาแล้วคิดว่าอยู่ประสาเราชีวิตหนึ่ง หมดสิ้นไปชีวิตหนึ่งก็มีความสุขพอสมควร อยู่ไปอย่างนี้ ทั้งๆ ที่มาบวชในลัทธิต่างๆ สมัยพุทธกาลก็มีนะ มีที่ว่าอยู่ไปเถอะ ๕๐๐ ชาติ แล้วก็สิ้นไป สูญกันไป อยู่แล้วให้มีแต่ความสุข มีแต่โลก อยู่กับโลกเขาไปอยู่อย่างนั้น

นี่ความคิดของลัทธิ ศาสนา การสั่งสอนอย่างนั้นก็ยังดี นับประสาอะไรกับความคิดของเราความคิดของไฟในกิเลสไฟ ไฟกิเลสที่ว่าทำให้ความคิดของสัตว์โลกเป็นอย่างนั้น อยู่ไปประสาวันๆ หนึ่ง ให้สิ้นสุดของชีวิตนี้ ให้หาความสุข แล้วมันได้ความสุขจริงไหมล่ะ? ไม่จริงหรอก เพียงแต่ไม่กล้าพูดออกมาตรงๆ ว่ามันไม่ใช่ความสุข

มันเป็นสิ่งที่หาไม่ได้ในโลกนี้แล้ว โลกมีเท่านั้น หาในความมีของโลกเขามีเท่านั้น ก็อาศัยกันเท่านั้นไป อาศัยกันไป อาศัยไปเฉยๆ อาศัยแบบคนจนตรอกใจ คนจนตรอก คนไม่มีทางไป ก็ต้องสิ้นสุดแค่นั้น ขอมรับความจริงเท่านั้น นี่เพราะอะไร? เพราะว่าถูกใจ สบประมาท แม้แต่ตัวเอง ถูกศาสนา ถูกคนที่จะมาสั่งสอน ถูกไปหมด

ความถูกต้องเคลอนั้น มันก็ไม่ทำไป จะไปเชื่อใครก็ได้ ต้องเชื่อตัวเราเองก่อน กิเลสเป็นโลกๆ นะ เชื่อตัวเอง เชื่อความเห็นของเรา เราว่าเราฉลาด กลัวแต่คนอื่นจะมาหลอกเรา จะคิดอย่างอื่นก็ว่า โลกเขามีแต่เล่ห์เหลี่ยมกัน มันจะหลอกกัน แต่เล่ห์เหลี่ยมของกิเลสที่ร้อนเผาตัวเองอยู่เนี่ย ไม่ได้ดูใจ ถึงว่าไม่เชื่อ ไม่ยอมฟังใคร ไม่ยอมจะเป็นไป ก็เลยคิดว่าตัวเองทำอย่างนั้น จนตรอก จนมุม ใช้ชีวิตแบบไร้สาระไปวันๆ หนึ่งเท่านั้นเอง

แต่ผู้ที่เชื่อ ยอมเชื่อ ถึงว่าศรัทธา ความเชื่อ ศรัทธาเป็นสมบัติของมนุษย์นะ สมบัติของมนุษย์ในโลกนี้ ศรัทธาความเชื่อเป็นสมบัติที่มีคุณค่าที่สุด ถ้ามีศรัทธา มีความเชื่อ ความเชื่ออันนั้นทำให้เราออกแสวงหาใจ ออกคิดออกพลิกแพลงจากความคิดเดิมของเรา คิดขึ้นมาหาทางออกได้ นี่ความเชื่อ ความเชื่ออันนั้น ความเชื่อในหลักของศาสนา เชื่อว่าจะออกจากทุกข์อันนี้ได้ มันก็ทำให้เรามีการขวนขวาย ไม่ให้มีการเอาแต่พินเผลนตัวตลอด

เผลนตัวเอง ถูกตัวเอง ถูกชีวิต ถูกทุกอย่างนะ พอถูกขึ้นมามันก้าวเดินไปไม่ได้ ถูกสติ ถูกถูกว่า “เราจะทำได้หรือ?” แค่นี้มันก็ถูก มันสบประมาณตัวเอง สบประมาณชีวิต แล้วชีวิตนี้เป็นไปไม่ได้หรือที่ เราจะให้อยู่ในอำนาจของเรา มันเป็นไปไม่ได้ เพราะว่าโลกนี้มันมีอยู่โดยดั้งเดิม ของโลกนี้เป็นของเก่าแก่ที่มีอยู่โดยดั้งเดิม ในวิภูวนนี้มีอยู่แล้ว

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้เรื่องของธรรม แล้วด้วยใจที่บริสุทธิ์อันนั้น จึงมองเห็นการเกิดใจ มันยืนยันหลักฐานกันว่า ของเดิมมีอยู่ดั้งเดิม แล้วใจดวงนั้นในบุพเพนิวาสานุสติญาณ ที่ว่าระลึกชาติย้อนหลังไปไม่มีที่สิ้นสุด มันถึงตลอดสังเวช เพราะใจดวงนั้นเคยเป็นเคยไปมาทั้งหมด

ใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ยังไม่ตรัสรู้นั้น เคยเป็นมา เพราะสะสมบารมีมาเป็นมาทุกอย่าง นกก็เป็น กวางก็เป็น เป็นสัตว์ แต่ในเมื่อว่าเราเป็นผู้ที่ฉลาด เราเป็นคนฉลาดใจ เราเป็นคนๆ หนึ่ง ตายแล้ว แล้วก็สูญไป ใช้ชีวิตหนึ่งให้หมดไปแล้วก็สูญไป มันเป็นไปไม่ได้ที่จะไปเกิดอีก นี่มันไม่เชื่อ

ความไม่เชื่ออันนั้น สิ่งที่มีมันมีอยู่ก็ไม่เชื่อ โลกนี้มีอยู่โดยดั้งเดิม วัฏฏะมีอยู่โดยดั้งเดิม แล้วการเกิดนี้ เกิดโดยกรรม กรรมพาให้เราไปเกิดในภพชาติต่างๆ กรรมนี้พาไปเกิด ในเมื่อหัวใจนั้นมีกรรมอยู่ กรรมดีก็เป็นกรรมดี กรรมชั่วก็เป็นกรรมชั่ว

กรรมดีก็พาเกิดในที่สูงๆ หรือเกิดเป็นมนุษย์มีกรรมดีขึ้นมา นี่ เกิดมาแล้วชีวิตนี้ไม่ลำเค็ญจนเกินไปนัก แต่ถ้ามีกรรมอยู่เกิดเป็นมนุษย์เหมือนกัน มนุษย์เรายังไม่เท่ากัน มนุษย์เรายังมีสูงๆ ต่ำๆ แม้แต่ในบุคคลคนเดียวกันก็มีบางคราวรุ่งเรือง บางคราวตกอับใจของคนเป็นอย่างนั้น จิตเป็นอย่างนั้น มันสะสมบารมีมาอย่างนั้น

แต่ในเมื่อพอมายู่ในปัจจุบันเรา ความเห็นของเรามันเชื่อได้กิเลสใจ เชื่อความเห็นของตัว ความเห็นของตัวหมุนไป พอหมุนไปมันกว้านเอาอะไรมาใส่เราล่ะ? มันกว้านเอาแต่ความเร่าร้อนนะ ความคิดของเรา เราคิดว่าถูก ความคิดว่าถูกนะ ถูกในความคิดของเรา มันก็เป็นความผิด ถูกทำไมเป็นความผิด? เป็นความผิด เพราะความคิดของเรา คิดแค่ชั่วหนึ่งในวงจรของความคิด ความคิดแค่คิดออกไปเป็นความถูกต้อง เป็นความถูกต้องมันจริงตามสมมุติ แม้แต่ถูกมันก็เป็นสมมุติสัจจะ

ความที่เป็นของถูกๆ เราคิดถูก เราคิดดี ความคิดแบบนี้ ถ้ามันเทียบกับศาสนาแล้ว มันห่างยิ่ง ความคิดเล็กน้อยมาก เพราะความคิดมันไม่ทะลุแทงถึงความเห็นของตัวเองได้ ปัญญาในศาสนานี้คือปัญญารอบรู้ในกองสังขาร

กองสังขารนี้มันเป็นความคิด ความปรุง ความแต่งในขั้น ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ สังขารนี้เป็นความคิด ความปรุง ความแต่ง มันคิดปรุงอยู่ในธรรมชาติของมัน โดยอาศัยกิเลสตัณหาเหี้ย ตะแคงเหยื่อออกไป ให้ความคิดนั้นพุ่งออกไปข้างนอก แล้วเราก็คิดของเรา แม้แต่ถูกก็เป็นสมมุติสัจจะ ถึงเป็นถูกก็เป็นสิ่งที่ฟังไม่ได้ ถ้าเป็นความคิดที่ถูกต้องนะ ความคิดที่เราคิดถูกนี้แหละ มันยังฟังไม่ได้เลย

มันถึงว่า ถ้าเราคิดผิดขึ้นมาละ ความคิดผิดมันมีอยู่มากกว่าความคิดถูก ความคิดคือปัญญาของเรา คิดอะไรออกไป เราคิดออกไปแล้วเราเชื่อมั่น พอเชื่อมั่นมันสาวต่อไป ความคิดนี้สาวต่อไปเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป แล้วไปกว้านเอาอะไรเข้ามาในหัวใจ กว้านเอาความเร่าร้อนเข้ามาในหัวใจ เป็นอะไร? เป็นไฟ ไฟเผาใจออกมา นี่ถ้ามันคิดผิด แต่มันก็ไม่รู้ว่าคิดผิดคิดถูกหรอก

คนเรายังมีติดบอดอยู่ ไม่รู้ว่าคิดผิดคิดถูก มีแต่ความภูมิใจ มีแต่ความองอาจ มีแต่ความคิดว่าเราคิดแล้วมีความคิด มันพอใจนะ เสียพลังงานมาก... ร่างกายนี้ร้อนไปหมด ความคิดนี้เคลื่อนไหว เอาใจนี้หมุนออกไปข้างนอก มันยืนยันโดยบุคคลที่คิดนั้น ยืนยันโดยบุคคลผู้นั้นว่า มันกว้านเอาไฟมาเผาผลาญตัวเองจริงหรือไม่จริง จริงเพราะมันเป็นปัจจัยตั้ง มันรู้เพราะตัวมันเอง มันวูบวาบในหัวใจ มันวูบวาบในร่างกาย นี่ไฟเผา

กิเลสคือไฟ ที่มันไปกว้านมาเผาผลาญหัวใจ เราก็มองว่าเป็นคนฉลาด เราคนรอบรู้ เราจะเอาตัวรอดได้ โลกนี้อยู่ในกำมือของเรา โลกทั้งโลกอยู่ในอำนาจของเรานะ เวลาคิดนี้ ความคิดนี้ คิดแม้แต่จะขึ้นไปทำนานบ่ก่อนเมฆยังคิดได้เลย บนก้อนเมฆนี้จะขึ้นไปทำนานบ่ก่อนเมฆ มันคิดได้ แต่มันจริงไม่จริงไม่รู้ มันคิดของมันไป มันเป็นไปได้ในความจริงนั้นไหม? นี่ก็ความคิดที่มันคิดไม่ถูก มันก็คิดของมันไปได้ เพราะมันเป็นนามธรรม

มันถึงกว้านเอาแต่ของเราร้อนมาเผาใจของตัวเอง แต่ถ้าเชื่อในหลักของศาสนา ออกบำเพ็ญ ออกประพฤติปฏิบัติ จนเราเชื่อหลักของศาสนา คนที่ออกบวช ออกบวชในหลักของศาสนา เวลาออกบวชกับอุปัชฌายะ เกสา โลมา นขา ทันทา ตโจ อุปัชฌายะต้องบอกแน่นอน ถ้าไม่บอกรรณฐานนี้ การบวชนั้นไม่สำเร็จ เพียงเป็นการยืนยันว่า เกสา โลมา นขา ทันทา ตโจ นี่คือ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ในร่างกายเรา

ตะล่อมเข้ามา ให้ความคิดนี้พยายามให้อยู่ใน ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง อยู่ในร่างกายเรา นี่ พยายามทำใจของเรา ความคิดต่างๆ ในโลกนี้ มันเป็นไปตามประสากรรม ความคิดของโลกเขา มันหมุนไปตามโลกเขาอย่างนั้น หมุนไปแล้วกว้านเอาแต่ความ... ความจริงก็เป็นสมมุติ ความไม่จริงก็เผาผลาญตัวเอง มันไม่มีอะไรจริงสักอย่างหนึ่ง โลกนั้นเห็นไหม

มันเป็นเหมือนป่าใหญ่ เหมือนเราจะเข้าป่าล่าสัตว์ เราไปหาเสือในป่า เราเข้าไปในป่า ป่าใหญ่มาก เราจะกว้านหาสัตว์ เราต้องใช้ความอดุสาหะมาก เพราะมันหลบหลีกเราได้ กับเสือในกรง ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เสืออยู่ในกรง เราเอาเสือในกรง ถ้ามันอยู่ในกรง ก็ในกรอบของร่างกายของเราไง ถ้าความคิดพยายามตะล่อมมาให้อยู่ในใจ ในหลักของใจ เป็นการพยายามหาหลักที่พึ่งของเราให้เจอ

ถ้าเรายังไม่เห็นใจของเรา เราก็ยังไม่เชื่อมั่นในหลักของศาสนา ถ้าเราไม่เคยเห็นใจของเรา เราก็ยังเป็นคนเหลวไหลอยู่ในธรรมชาตินี้ ถ้าเราเห็นใจของเรา ใจเห็นใจของเราคือใจนี้สงบ ใจนี้สงบสัมผัสกับความจริงของเรา จากสติสัมปชัญญะ เราพยายามตะล่อมเข้าไป กำหนดอะไรก็ได้ การบำเพ็ญภาวนานี้ กำหนดในคำถาม ๔๐ ห้องกรรมฐาน ๔๐ ห้องเห็นใหม่ ให้ตรงกับจริตนิสัยของแต่ละบุคคล

คนเราเกิดมาไม่เหมือนกัน ความชอบความตรงกับจริต จริตนี้ไม่เหมือนกัน ชอบที่สด ชอบในป่า ชอบในเขา ชอบในป่าช้า ชอบในอะไร ความชอบของคนไม่เหมือนกัน ในป่าช้ามีความกลัว เอาความกลัวนี้เข้ามาพยายามตะล่อมใจของตัว นี่จิตนิสัยของคนไม่เหมือนกัน

ถ้าคนบำเพ็ญขึ้นมา กำหนดอะไรก็ได้ พยายามทำใจของเราให้สงบ นี่คืออาหารของใจ นี่คือการบำเพ็ญนี้เกิดขึ้นมาจากใจ ใจคิดก็คิดออกไปเป็นอาการของใจ มันตื่นเงาของใจเอง ใจนี้ตื่นเงาตื่นอาการของใจ แล้วก็กว้านเอาเงาเข้ามานะ อารมณ์ความรู้สึกนั้นเป็นเงา เป็นแขกจรมา เป็นสิ่งที่ว่าเกิดดับ เกิดดับในหัวใจ แล้วเราก็ตื่นกับสิ่งที่เกิดดับขึ้นในหัวใจ แล้วก็มีการหลุดออกไปพร้อมกับความเกิดดับนั้น

กิเลสหลุดไป หลุดกว่าสิ่งนั้นดี สิ่งนั้นไม่ดี สิ่งนั้นถูกต้อง สิ่งนั้นผิด นี่คือสิ่งที่กิเลสหลุด สิ่งที่เกิดกิเลสหลุดเราก็ตะครุบเงา ตะครุบเงาหนึ่ง มันไม่ใช่ของจริง เราตะครุบแต่สิ่งของที่เป็นสิ่งของไม่จริง แล้วเราก็อเอาความผิดพลาดอันนั้นมาเผาผลาญใจของเรา มันจะจริง ไม่จริง สิ่งข้างนอกนั้นมันเป็นอยู่อย่างนั้น

โลกคือโลก โลกเป็นอยู่อย่างนั้น โลกเป็นอยู่หลักความจริง เราต่างหากไปให้ค่าของโลกเขา เราต่างหากไปฝืนหลักความจริงของโลกเขา แล้วพอเราฝืนหลักความจริงของโลกเขาแล้ว เราก็อเอาความผิดพลาดอันนั้น ความฝืนดูสิ คำว่าความฝืน มันเป็นอย่างไร มันไม่พอใจ มันเป็นวิกฤตติหา ความปฏิเสธสิ่งต่างๆ ของโลกนั้น ไม่ยอมความจริงโลกนั้น

โลกนี้ถึงที่สุดแล้ว โลกก็เป็นโลก เราก็คือเป็นเรานะ ชนราก็เป็นชนร จิตก็เป็นจิต ต่างอันต่างอิงต่อกันแล้วจะไม่ให้โทษ ให้ความบีบบีบไฟกับสิ่งที่เกิดขึ้นนี้ มันไม่มีเลขวรรณะนี้เป็นวรรณะอยู่โดยดั้งเดิม

ใน ๓ โลกธาตุนี้ กามภ รูปภ อรุภ แม้แต่โลกของมนุษย์นี้ มันก็เป็นวัฏฏะ อยู่โดยดั้งเดิม มันมีอยู่โดยสมบัติดั้งเดิม มีอยู่ เป็นสถานะอยู่อย่างนี้ เราต่างหากมาแสวง ภพ เกิดเป็นมนุษย์แล้วเรามาตื่นกับสิ่งนี้ มันมาตื่นกับอะไร? มาตื่นกับสิ่งที่ว่าเราสร้างบุญ กุศลมา เกิดเป็นมนุษย์แล้วพบพุทธศาสนา พุทธศาสนาถึงเป็นน้ำดับไฟ เป็นแสงสว่างจุด ในที่มีมืด

เรามีติดบอดโดยความเห็นของเรา ความเห็นของเรามีติดบอด มีติดบอดแล้วก็พยายาม คิดว่าสิ่งนั้นเป็นที่พึง สิ่งนั้นเป็นที่พึงเห็นใหม่ สิ่งที่อยู่ในโลกนี้มันจะเป็นที่พึงของเราได้ เป็นที่พึงที่อาศัย มันเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยการดำรงชีวิต

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ปัจจัย ๔ นี้ มนุษย์ขาดไม่ได้ การหาปัจจัย ๔ ขึ้นมา เพื่อเป็นเครื่องอยู่อาศัยนี้ มันเป็นหน้าที่การงานของมนุษย์ มนุษย์เกิดมาแล้วมี ปากมีท้องต้องอาศัย เครื่องปัจจัย ๔ นี้เป็นที่อาศัยไป ยารักษาโรค อาหาร ที่อยู่อาศัย แล้ว ก็เสื้อผ้าอาภรณ์

เป็นพระก็เหมือนกัน พอบวชพระขึ้นมาแล้ว ก็เป็นปัจจัยเครื่องอาศัย แต่เป็นพระ เข้ามา เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจนี้ เป็นเครื่องยืนยันว่าอุปัชฌายะบอกมาแล้ว ให้ ตะล่อมเข้ามา อยู่ในขอบเขตของความคิดที่ว่า เราประกาศตนเป็นสงฆ์โดยสมมุติแล้ว สงฆ์โดยสมมุติเป็นนักรบที่จะออกรบ อันนั้นอย่างหนึ่ง

บริวาร ๘ เป็นสิ่งที่ว่าให้เข้ามา มันเป็นที่ว่าเครื่องพะรุงพะรังของโลกให้น้อยลง มันขอบเขตเข้ามา ย่นเข้ามา ต้องย่นเข้ามาหาใจของเรา ถึงว่าถ้าใครพบใจของ ตัวเอง ผู้ใดทำจิตของตัวเองสงบได้ ทำใจของตัวเองสงบ จะเข้าใจว่า ใจนี้แหละคือเรา สิ่ง ต่างๆ นั้นไม่ใช่เราเลย ร่างกายสิ่งที่ได้มานี้ ได้มาเพราะบุญกุศล เกิดจากพ่อแม่ ถูกต้อง เกิดจากพ่อแม่ แล้วยังมาบวชเป็นพระ เป็นศากยบุตรพุทธชินรสนั้นอีกชั้นหนึ่ง ไม่ได้ บวชเป็นพระ เราเป็นผู้บำเพ็ญความเพียร ก็เหมือนกัน ต้องเอาร่างกายนี้มาไง เอาร่างกาย นี้ ก็เอาใจมาพร้อมกันด้วย

ถ้าเอาร่างกายนี้มา เอาใจทิ้งไว้ที่บ้าน ทิ้งไว้ที่กุฏิ ทิ้งไว้ที่อยู่อาศัย ทิ้งไว้ในป่า ทิ้ง ไว้เห็นใหม่ มันคิดถึง มันส่งออกไปอยู่นั่น ใจนี้ ร่างกายเราอยู่นี้ แต่ใจมันคิดออกไป มัน ถึงหาใจของตัวเองไม่เจอ เราถึงไม่เคยเจอใจของเรา ถ้าเราจะเจอใจของเรา เจอใจของเรา

เราต้องทำความสงบของใจขึ้นมาได้ ทำใจของเราให้สงบ ใจของเราทำไมไม่สงบ? จิตทำไมไม่สงบขึ้นมา? ทำไมมันฟุ้งซ่าน? ทำไมมันคิดออกไป? เพราะมันขาดเครื่องควบคุม สติสัมปชัญญะไง

สติเครื่องควบคุมใจให้สงบ เครื่องควบคุมใจเห็นไหม มีสติ ความมีสติอยู่ก็ส่งออก ความมีสติอยู่ ความคิดออกไป สตินี้เหมือนกับวิญญาณ “รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ” วิญญาณการรับรู้ไง เวลากระทบเห็นไหม ตากระทบรูป ถ้าไม่มีวิญญาณรับรู้ สักแต่ว่าเห็น

เราเคยเห็นรูปภาพต่างๆ เห็นแล้วเราไม่รับรู้ เห็นอยู่เห็นรูปภาพนั้น เห็นภาพนั้น แต่ไม่รับรู้ภาพนั้นเป็นภาพอะไร นี่วิญญาณไม่สอดรับ วิญญาณไม่ครบวงจร วิญญาณไม่รับเข้ามา มันก็เอาภาพนั้นเข้ามาไม่ได้ เห็นอยู่เรื่อยๆ เงินๆ อย่างนั้น เห็นเรื่อยๆ เงินๆ นี่เห็นเพราะว่ามันพิจารณา มันไม่ครบวงจร ไม่ใช่ว่าเห็นเรื่อยๆ เงินๆ เพราะเราเห็นธรรม

ความเห็นธรรม มันต้องพยายามทำใจของเราสงบเข้ามา ใจของเราสงบเข้ามาแล้ว ต้องพยายามหาเงื่อนไขหามาให้ได้ ถ้าหาเงื่อนไขหามาเจอ ต้องแก้เงื่อนไขแก้ปมนั้นให้ได้ ถ้าแก้เงื่อนไขแก้ปมได้ ถึงจะแก้หลัก แก่ความผูกมัดของกิเลส กิเลสนี้ผูกมัดใจ ใจกับอาการต่างๆ ที่ว่าเราว่าเป็นของเราทั้งหมด ที่เราหลงไปในโลกธรรม หลงไปในสิ่งกระทบกระเทือนกับหัวใจทั้งหมด หลงไปกับสิ่งที่ยึดมั่นถือมั่น หลงไปกับความยู่งแย่งตะแคงเหยงของอวิชา ของกิเลสที่มันผลักไสหัวใจเราให้ออกไป เราหลงไหลตรงนั้นไป เราพลาดไป เราพลาดจุดยืนของเรา

จุดยืนของเราคือความสงบ คือความปล่อยวางทั้งหมด คือเราใจ จุดยืนของเรา จุดยืนคือหัวใจที่มันตั้งมั่นขึ้นมา คือใจที่มันปล่อยวางทั้งหมด นั่นคือใจ แต่เราไปเอาสิ่งต่างๆ ที่ว่าพระพุทธรูป เป็นเครื่องที่ว่ามันแบกหามมาทั้งหมดว่าเป็นใจ คิดอารมณ์ขึ้นมาว่าเป็นใจ ความคิด ความนึก ความที่เราควบคุมไม่ได้นั่นเป็นใจ อันนั้นเป็นอาการของใจ

เป็นอาการของใจ มันเป็นโดยธรรมชาติของมนุษย์ เพราะมนุษย์มีธาตุ ๔ กับขันธ์ ๕ สิ่งที่เขาสื่อความหมายกัน ก็เป็นเรื่องของโลกเขาที่เขาใช้ขันธ์ ๕ นี้สื่อกัน สื่อออกไปจากร่างกายนี้ ในเมื่อเราเป็นภพของมนุษย์ ภพของมนุษย์มีธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ สิ่งนี้มีโดยธรรมชาติ

แต่ธรรมนั้นบอกว่าสิ่งนี้ เป็นสิ่งที่ว่าโคณิกเลศควบคุมอยู่อีกชั้นหนึ่ง ธรรมชี้ชัดขนาดนั้น แต่เราเชื่อ เราศรัทธา เรามีความรู้ความเข้าใจว่าเป็นสิ่งนั้น แต่เราไม่เคยสัมผัสกับสิ่งนั้นโดยตรง เราสัมผัสเราเข้าใจด้วยสัญญา เราเข้าใจด้วยความรับรู้ต่างๆ มา เราเข้าใจ

ความเข้าใจนั้นเป็นความเข้าใจ ความเข้าใจกับอาการของเงาที่ความคิดนั้นเหมือนกันไหม? เหมือนกัน เพราะอยู่ภายนอก อาการตื่นใจ อาการตื่นข้างนอก มันถึงไม่เข้าถึงที่สุดที่จุดของปมเงื่อน ที่ว่าเราจะเข้าไปแกะปมเงื่อนนั้นได้ ปมเงื่อนนี้ยังต้องใช้ปัญญา ทำความสงบเข้ามาเรื่อยๆ ทำความสงบ ต้องฝึกต้องทน

ถ้ามีสติ มีความจงใจ มีความบังคับตน ต้องใช้บังคับตน มันคืนรนขนาดไหนก็ต้องพยายามบังคับ นี่เป็นคนที่ว่าถ้าบังคับ พยายามตัดแปลงตน เราบังคับตน เราทรมานตนนั้นคือทรมานกิเลส สิ่งที่ทรมานกิเลส เด็กๆ เวลาปล่อยให้เด็กเล่นโดยธรรมชาติ เด็กจะมีความสุขของเขา เล่นกันโดยพลัดพลินไปอย่างนั้น เด็กๆ นี่ให้เขาทำงานทำการ หรือให้เขาแค่อยู่เฉยๆ ทำความสงบให้เขานั่งเฉยๆ เขาจะต่อต้านมาก เขาจะหลุกหลิกๆ

ใจนี้ก็เหมือนกัน โดยธรรมชาติของมัน มันวิ่งเต้น มันส่งออกไป มันมีความคิดออกไปโดยธรรมชาติของมัน ธรรมชาตินะ แต่ถ้าโดยธรรม คือเขาหิวโหย อะไรผ่านเข้ามาในคลองของตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจนั้น เสวยทั้งหมด กินทั้งหมด พยายามเพราะความหิวโหย ถ้าทำความสงบเข้าไป ความสงบนั้นทำให้จิตอึดเต็ม ความอึดเต็มนั้นไม่หิวโหยจะกระทบก็เหมือนกัน จะมีสติสัมปชัญญะควบคุมสิ่งนั้นได้ นั่นละไฟของโลก

ไฟของกิเลสในโลกนี้จะสงบตัวลง จะเกิดความสุขขึ้นมาจากหัวใจ หัวใจนั้นถ้ามีความสงบเข้ามา จะมีความสุขเข้ามา ความสุขด้วย ความยืนยันถึงว่านี่คือจิตของเรา นี่คือหัวใจของเราด้วย อันนั้นคือจุดยืนของเรา

พอจุดยืนของเราเกิดขึ้นมา มันยืนยันถึง ๒ ประเด็นพร้อมกัน แล้วจะเชื่อเรื่องศาสนา จะตื่นเต้นกับเรื่องของศาสนามากว่าศาสนาที่สอนหลักความจริงล้วนๆ สิ่งที่เราทำกันอยู่ในหลักของศาสนาในนั้น เป็นประเพณีวัฒนธรรมเฉยๆ ประเพณีวัฒนธรรมภายนอกเข้ามา เพื่อจะกล่อมใจเข้ามา ตะล่อมเข้ามาเพื่อให้ใจของเราพยายามเข้ามา หาตัวเองให้เจอใจ

อตฺตาหิ อตฺตโนนาโถ คนเป็นที่พึ่งแห่งตนเท่านั้น ใจเท่านั้นพยายามจะสลัด  
อารมณ์นิวรณ์ต่างๆ เข้ามาเพื่อหาความสงบ สิ่งต่างๆ นั้นเป็นนิวรณ์ ๕ นิวรณ์ ๕ นี้เป็น  
เครื่องกั้นจิต เป็นเครื่องกั้นจิตไม่ให้เห็นตนเองไง พอไม่เห็นตนเอง นิวรณ์ธรรมพุ่งเข้า  
ไป ความง่วงเหงาหาวนอน ความวิตกกังวล ความอาฆาตพยาบาท แม้แต่ความพอใจ  
ฉันทะนี้ มันก็เป็นนิวรณ์ธรรม ความพอใจจะคิดไง ความพอใจจะทำเพราะมันพอใจของ  
มันเอง

สิ่งที่พอใจ มันก็เริ่มจะเสวยอารมณ์ เพราะมันเห็นว่าอันนั้นไม่เป็นโทษไม่เป็นภัย  
เพราะมันเห็นว่าความพอใจ เห็นไหมกามฉันท์ กามฉันท์แค่ความพอใจนี่เป็นกามแล้ว  
กามที่ว่าคิดออกไป เราไปเห็นกามข้างนอกว่าหยาบๆ กามที่ว่ามันเกิดขึ้นในหัวใจของเรา  
กามฉันทะมันพอใจในอารมณ์ พอใจในความคิดของมัน มันก็เลยไปกับเขา ไปกับสิ่งที่  
เย้ายวนในหัวใจนั้น

สิ่งที่เย้ายวนนั้นคือกิเลสทั้งหมด ถ้าเห็นโทษของกิเลสหยาบๆ นี่กิเลสหยาบๆ สิ่ง  
ที่หยาบๆ เรายังไม่เห็น เพราะสิ่งที่หยาบๆ นี่ถึงทำให้เราพุ่งเข้าไปได้ ถ้าเราทำต่อต้านกับ  
สิ่งนั้นเข้ามา เรายังจับสิ่งนั้นเข้ามาได้ ใจนี้สงบตัวเข้ามา

พอใจสงบตัวเข้ามา ชนกับกิเลสหยาบๆ ชนกับสิ่งหยาบๆ ชนกับนิวรณ์ธรรม  
ขึ้นมา ความพอใจในอารมณ์ไม่เกิด มันจะเกิดแต่ความสุขภายใน ไม่ใช่ความพอใจ มัน  
เป็นความสุขจริงๆ ความสุขเพราะคนเราพระพุทธรูปมา แยกของมา สัมภาระเต็มหลังเลย  
แล้วสลัดวางได้ชั่วคราว มีความสุขเกิดขึ้น นี่จุดยืน

จุดยืนของเราที่เราจะเริ่มหาเงื่อนไขหาม จะต้องมีเงื่อนไขปม เราจะบริกรรมเห็น  
ไหม เช่นเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เราท่องบ่นเข้ามา พอความท่องบ่นเข้ามา มันกิน  
อาหารใหม่จากอารมณ์ข้างนอก ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง นิดใจที่ว่าท่องบ่นเข้ามา อันนั้น  
เป็นคำบริกรรมเข้ามา มันจะสงบเข้ามาๆ นี่ความสงบของใจเข้ามา

พอใจสงบเข้ามาสิ่งนั้น เห็นไหม กรงขังเสือ เพราะเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจนี้  
เป็นกรง เสือมันอยู่ในกรงนั้น พอเสือมันอยู่ในกรงนั้น เราก็ต้องพยายามเน้นเกสา โลมา  
นขา ทันตา ตโจ กลับซ้ำเข้าไป ถึงจิตสงบก็ต้องเพ่ง ต้องเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ  
ตลอดไป... ตลอดไป... ถ้ายังไม่ยอมอยู่ตรงนี้ จะเห็นเสือได้

เสือนี่เป็นเสือโดยนามธรรม เสือในรูปธรรม มันจับต้องตัวเสือได้เห็นไหม เสือโดยนามธรรม มันเป็นสิ่งที่ว่าอยู่ในเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจนั้นแหละ แต่เราไม่เห็น ถ้าเราไม่เห็น เราก็จับเงื่อนไขไม่ได้ ถ้าเราเห็นในเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ จากจิตที่สงบ

เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจจากภายนอกนั้นเป็นสิ่งที่เราบริกรรมเข้ามาเพื่อให้ใจนี้สงบเข้ามา... ใจนี้สงบเข้ามา แล้วเราเอาใจสงบนั้นย้าลงไป ในเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ช้านั้น นั่นล่ะจะเห็นเสือ

ความที่เห็นเสือ พอจับได้สิ่งนั้น มันจะมีอาการ คำว่าอาการนี้คือปม ถ้าจับปมตัวนั้นได้ ปมนั้นล่ะพิจารณาไป ถ้าจิตนี้สงบ ถ้าไม่ใช่ปัญญาขึ้นมา ปัญญากับสัญญาต่างกัน ความคิดของเราคือสัญญา สัญญาพร้อมกับสังขารปรุงแต่ง อันนั้นเป็นปัญญาของโลก กับปัญญาของธรรม

ปัญญาของธรรมต้องใช้อาศัยความสงบของใจขึ้นมา แล้วถึงจะใช้ปัญญา ใช้ปัญญาใช้ก็ใช้สังขารนั้นเหมือนกัน แต่อาศัยความสงบนั้น แล้วต้องฝึกด้วย ฝึกหมายถึงใช้ปัญญานั้นก้าวเดินออกไป ถ้าเห็นเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เห็นจากข้างนอกเข้ามา ความเห็นเข้ามามันจะปล่อย นั่นคือปัญญาจากข้างนอก พอปล่อยเข้ามาจิตนี้สงบ สงบแล้วจะทรงตัวอยู่อย่างนั้น

จิตนี้สงบแล้วก็สงบ มีความสุขนั้นเป็นความสุข แล้วความเว้าว่างของจิตนั้น นี่ถ้าเป็นนามธรรม เราคาดเราหมาย เห็นไหมความคาดความหมายเป็นความดันความเค ความคาดความหมายนั้นไม่ใช่ความจริง ถ้าเป็นความจริงต้องฝึกปัญญา ปัญญาฝึกได้ ปัญญาในทางธรรมต้องฝึกขึ้นมา ฝึกขึ้นมาหมายถึงว่า สิ่งนั้นเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เราพยายามพิจารณาเข้าไปเรื่อย จะจับเงื่อนไขได้

พอจับเงื่อนไขได้ สิ่งที่เราพิจารณาต่อไป นั่นถึงจะเป็นปัญญา ปัญญาที่ในการใคร่ครวญ แยกแยะ ออกให้เป็นปฏิกาคะ สิ่งที่เป็นปฏิกาคะเพราะอะไร? เพราะเราต้องการเห็นเสือในเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจนั้น เพราะเสืออยู่ในนั้น เสือนี่เป็นนามธรรม เสือนี่เป็นสมมุติ เสือนี่เป็นมันเป็นนามธรรมที่ตั้งว่าเป็นเสือ เป็นเสือเราก็ก้าว

ใช่ไหม? แต่ถ้าเป็นสิ่งที่เรารัก เราสงวนขึ้นมาละ? สิ่งที่เรารักเราสงวนขึ้นมา มันเป็นสิ่งที่เราผูกมัดไปกับสิ่งนั้นไง

สิ่งนั้นสงวนเพราะอะไร? เพราะมันเป็นกิเลสมันพาสงวน สิ่งนี้เราพิจารณาแล้ว สิ่งนี้เราได้ทำแล้ว สิ่งนี้เราได้เข้าใจแล้ว ความเข้าใจแล้ว นี่ปัญญาขณะที่เราก้าวเดินอยู่ มันก็มีกิเลสนี้จะต่อสู้ไปตลอด การต่อสู้ การคัด้าง การพยายามผลักไสของกิเลส ของอวิชชา ของความผูกมัด เงื่อนปมของฝ่ายลบ

ฝ่ายลบจะทำให้งานของเราเสียไป งานของเราจะเสียไป เสียไปในขณะที่ว่าเป็นการเป็นงานขึ้นมา ที่งานนี้จะเป็นผลประโยชน์กับเรา ถ้าเราพยายามซ้ำตรงนั้นเข้าไป เราซ้ำของเรา ความซ้ำคือวิภาะลงไปเรื่อยๆ ปล่อยางเรื่อยๆ

ความปล่อยางอันนั้น ความปล่อยางจากการวิปัสสนาเข้าไปเรื่อยๆ นี่มันจะเห็นจริงขึ้นมา เห็นจริงขึ้นมาจากความจริง จากภายใน เห็นจริงมันจะปล่อยางตามความเข้าใจ ปัญญาเลาะเข้าไป เลาะด้วยปัญญาคือความเข้าใจ ความปล่อยางความเข้าใจเข้าไปเป็นชั้นๆ เข้าไป แต่คำบริกรรมเข้ามาเรื่อยๆ เข้าไปนั้น เป็นความกดไว้ กดไว้เข้ามา เห็นไหม ความเข้าใจจะไม่เกิดขึ้น จะเป็นปัจจัยตั้งในการเทียบเคียงกันว่าความสงบของสมาธิ ที่ปล่อยางของสมาธิ ปล่อยางของสมถกรรมฐานนั้น อาการของใจเป็นอย่างใด

การปล่อยางของปัญญา เลาะใคร่ครวญ การตัดแขนงของกิ่งก้านสาขาของกิเลส เข้าไป ความปล่อยางอันนี้ เวี่ยงว้างความสุขต่างกันอย่างไร เห็นไหมพิจารณาเข้าไป ถ้าเอาอันนี้มาเทียบเคียงเข้ามาแล้ว มันจะมีแก้ไข

มีแก้ไขคือกำลังใจที่จะซ้ำ ความซ้ำคือต้องใคร่ครวญเข้าไป ซ้ำเข้าไป... ซ้ำเข้าไป... ไม่ปล่อยให้สิ่งนั้นเจริญงอกงามขึ้นมา แล้วทำให้ทำยากขึ้น ส่วนใหญ่แล้วจะทอดถอนความทอดถอนเพราะการต่อสู้ด้วยใจ การค้นคว้าด้วยกำลังใจของเรา มันต้องทุ่มกันทั้งชีวิต งานจากภายนอกเห็นไหม งานที่ทำงานภายนอก ใช้แรงกาย เราก็สู้ขนาดไหน เราต่อสู้นี้ เข้มแข็งขนาดไหนก็แล้วแต่ เราทุ่มไป มันเหนื่อยก็พักได้

แต่งานของใจ มันต้องทุ่มเข้าไปทั้งหมด นั่งอยู่โดยนั่งขัดสมาธินี้แหละ แต่เวลาหัวใจมันหมุน ปัญญามันหมุนออกไป มันปั่นเข้าไปในหัวใจ มันหมุนเข้าไปต่อสู้กันนี้

วิปัสสนาต่อสู้กันระหว่างฝ่ายธรรมกับฝ่ายกิเลส มันจะสู้กันอยู่ในหัวใจ เหนื่อยมาก... หอบเชียวนะ จนเหนื่อยออกมา ต้องกลับมาพักที่สมณะ กลับมาพักที่คำบริกรรมของเรา จะเป็นคำบริกรรมคำใดก็ได้ กลับมาพักก่อน

พักขึ้นมา อย่าไปเสียค่าย อย่าไปอยากให้มันจบ ให้มันเที่ยวเดียว ถ้าจบไปเที่ยวเดียว มันไม่จบ แล้วมันไม่ปล่อยวาง มันทำไปๆ แล้วมันล้าใจ นี่ต้องกลับมาทำความสงบของใจ มันถึงต้องก้าวเดินไปพร้อมกับสมถกรรมฐาน กับวิปัสสนากรรมฐานพร้อมกัน

วิปัสสนากรรมฐานเกิดขึ้นได้ด้วยความสงบของใจ ด้วยสมถกรรมฐาน เป็นแรงพื้นฐานของใจที่เข้าไปทำวิปัสสนาอันนั้น ถ้าวิปัสสนาหมุนตัวอยู่ตลอดเวลา สมถกรรมฐานอ่อนตัวลง วิปัสสนานั้นจะเป็นสัญญา เป็นสัญญาคือเป็นปัญญาความคิดความจำของเราที่เคยคาดเคยหมาย อยากได้อย่างนั้น อยากได้เหมือนวันนั้น อยากสงบเหมือนวันนั้น อยากจะใคร่ครวญให้ขาดให้ช่วงไป นั่นเป็นสัญญา

แม้แต่ในปัญญาใคร่ครวญอยู่ก็เหมือนกัน สมบัติเดิมหมายถึงว่าเคยพิจารณาอยู่วันใด ที่มันปล่อยวางแล้ว จะเอาสิ่งนั้นมาใช้อีก วันนั้นไม่ได้ เว้นไว้แต่ถ้าวิปัสสนาไป มันจะเหมือนกับวันนั้น เวลามันขึ้นมาโดยปัจจุบันใจ ปัญญาในปัจจุบันมันจะขึ้นมาจะขึ้นมาหมายถึงว่า ความคิดมันจะแล่นขึ้นมาปั๊บ! ปั๊บ! ปั๊บ! มันจะผุดขึ้นมาทันทีกับปัจจุบันนั้น แล้วจะมีความรับรู้ต่อไป นี่คือการก้าวเดินออกไป นี่คือการเลาะถอดถอนการเลาะออกไป

ไก่.. เราจะกินไก่ ไก่เขากินแต่เนื้อไก่ ไก่เขาไม่กินกระดูกทั้งเนื้อพร้อมกัน นี่เลาะไก่ออกกระดูกไก่ออกจากกัน ไก่กับกระดูกไก่ เนื้อเป็นเนื้อเดียวกัน เนื้อมันหุ้มอยู่ด้วยกัน แต่กระดูกมันอยู่ข้างใน เราไม่เห็น เราเห็นแต่เนื้อ นี่ก็เหมือนกัน กิเลสอวิชามันอยู่ข้างใน อยู่เป็นกระดูก โดยที่ความวิปัสสนาของเรา ความว่าง ความเป็นของเราหุ้มอยู่เรามองไม่เห็น ถึงต้องทำต่อไป ต้องเลาะออกมาให้ได้ ซ้ำเข้าไป วิปัสสนาซ้ำ ถอยมาหาความสงบแล้วกลับไปซ้ำ เพื่อจะละกิเลส

กิเลสเป็นไฟ เผาผลาญแต่ความคิดตั้งแต่เริ่มต้น เผาผลาญให้เราทำความสงบของเรา เรายังทำความสงบของเราขึ้นมาด้วยความวิริยะอุตสาหะ อันนี้มันเป็นการที่เราก้าวเดินเข้าไป เพราะว่าอันนี้จะเข้าไปเลาะ ด้วยความเลาะออก ทำให้ไฟนั้นเบาบางลงไปเรื่อยๆ

ทำไฟนั้นให้ดับไปจากใจให้ได้ ถ้าไฟนั้นยังติดเชื้ออยู่ในไฟ เชื้อในไฟที่เผาอยู่ในหัวใจ นั้น มันจะเผาอยู่ออกมาตลอด แล้วมันจะมีการต่อต้านมาตลอด นี่การทำของเรา การ วิปัสสนาของเรา ถึงมีสิ่งนี้เป็นสิ่งต่อต้าน

ถ้าเราคิดว่า เราทำวิปัสสนาขึ้นไป เราประพฤติปฏิบัติธรรมแล้ว เราทำคุณงาม ความดีน่าจะสะดวก น่าจะสบาย ความดีนี้ทุกคนส่งเสริมเห็นไหม แม้แต่เทวดา อินทร์ พรหมก็อนุโมทนากับผู้ที่ประพฤติปฏิบัตินะ จิตนี้จะสงบขึ้นมา ยังเข้ามาคุ้มมาครอง แม้แต่เป็นเครื่องญาติกันมานะ

พระนาคิตะ เคนจกรรมอยู่ในป่า แล้วจิตนี้กำลังใคร่ครวญวิปัสสนาของตัวเองอยู่ แล้วมีชาวบ้านเขาไปเที่ยวกัน ไปดูมหรสพ คิดขึ้นมาทันที “เขามีความสุขกัน พวกนั้นเขามีความสุข เขาออกไปเที่ยวข้างนอก มีเราคนเดียวเท่านั้นที่เป็นคนเคนตาย เป็นคนที่ไม่มีความสุขค่า มาอยู่ในป่าอยู่คนเดียว มาอยู่ในที่อับเฉาอยู่คนเดียว แล้วมาจนตรอกจนมุมอยู่คนเดียว” นี่มีความน้อยเนื้อต่ำใจ

ผู้ที่ปฏิบัติดี ทำดี พยายามวิปัสสนาอยู่ เราจะต้องมีการทำความดี ต้องมีคนช่วย มีสิ! เทวดามาหยุดยั้งกลางอากาศทันทีนะ อันนี้อยู่ในพระไตรปิฎก เทวดามาหยุดยั้งกลางอากาศ แล้วแปลงมาจาลงมาจากอากาศว่า สิ่งที่เขาไปเที่ยว...(เทพขาด)

มหรสพสมโภชจะมีอะไร ก็รูป รส กลิ่น เสียงภายนอกหยาบๆ ที่เป็นไฟเผาผลน ในหัวใจนั้น เผาผลใจทุกๆ ดวงที่ยังหลงใหลได้ปลื้มอยู่นั้น กับหัวใจที่พยายามต่อสู้ ผู้ที่จะออกจากกิเลสนี้น้อยมาก ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติในการประพฤติปฏิบัติ มีส่วนน้อยมาก ผู้ที่จะออกจากกิเลสนี้ ท่านต่างหากเป็นคนที่มีประเสริฐ พระเรวตะเป็นคนประเสริฐ เขานั้น เป็นคนที่ว่าอยู่ในอารมณโลก อยู่ในโลกที่เขาไปถึงทั้งหมด

กำลังใจเกิดขึ้น ขึ้นมามีขึ้นนั้น ในพระไตรปิฎกบอกว่ากีนนั้นพระเรวตะสำเร็จเป็น พระอรหันต์ในกีนนั้น กีนนั้นพระเรวตะวิปัสสนา กีนนั้นสำเร็จเป็นพระอรหันต์ไปเลยมี ผู้ที่เขาจะส่งเสริมอยู่ ผู้ที่ใฝ่ดี มีนะ ในเทวดาก็มีฝ่ายมารกับฝ่ายเทพ เทวดาฝ่ายมารนี้ทำ คุณงามความดีแล้วไปเกิดเป็นเทวดา ทำคุณงามความดี

คุณงามความดีจากภายนอก เกิดในวิถุน เราก็ทำคุณงามความดีของเรา เราได้เกิดเป็นมนุษย์ แล้วเรายังมีธรรมในหัวใจ มีธรรม มีสุตมยปัญญา มีความเชื่อในหลักของศาสนา เข้ามาประพฤติปฏิบัติ เราเข้ามาประพฤติปฏิบัติ เราก็ต้องมีคุณงามความดีของเราแล้ว สิ่งที่เป็นเรื่องทุกข์เรื่องยากนี้ มันเป็นเรื่องของกิเลสทั้งนั้น

เป็นเรื่องการต่อต้านมาจากจุดกลางหัวใจของเราทั้งนั้นนะ เราเข้าใจว่าอวิชชาอุปจยา สงฺขารอ อวิชชา คือ มารใหญ่อยู่ที่กลางหัวใจเรา สิ่งที่เกิดขึ้นทางบกพร่อง สิ่งที่เกิดขึ้นให้เราล้มลุกคลุกคลาน สิ่งที่จะทำให้เราไม่สู้ นี่คือกิเลสในหัวใจของเราต่างหากนะ ไม่ใช่ใครเขาจะมาทำร้าย มาทำให้เราเสียหาย จะทำให้เราเป็นคนที่ไม่สู้ เป็นคนที่ล้มลุกคลุกคลาน คือกิเลสในหัวใจของเรานั่นเอง

หัวใจของเราที่เป็นเรา... เป็นเรา... จะตั้งใจทำคุณงามความดีอยู่ เราพยายามจะทำคุณงามความดีของเรา เราตั้งใจของเรา เราว่าเราทำความดี ทำความดีนี้ไง “เราว่า” เห็นไหม เราว่านี่เป็นงานนะ เป็นอาการของใจ ไม่ใช่เนื้อของใจ แต่กิเลสนี้มันอยู่กับใจ ภาวสวะภพของใจ ภาวสวะ อนุสัย อยู่ในหัวใจ มันก็ออกมาต่อต้านนะสิ ถึงเป็นนิเวศธรรม ๕ ใจ

สิ่งที่ทำให้เราล้มลุกคลุกคลานคือใจของเรา สิ่งที่ทำให้เราไม่เชื่อมั่น สิ่งที่ทำให้เราไม่สู้ สิ่งที่จะทำให้เราเสียหายไป ก็คืออวิชชาเท่านั้น ถึงต้องเห็นโทษในใจของเรา แล้วพยายามพลิกแพลงขึ้นมา เพื่อจะต่อสู้เข้าไป วิปัสสนาเนี่ย จับเงื่อนไขปมได้ ต้องทำได้ จับเงื่อนไขปมได้แล้ว วิปัสสนามาใช้ปัญญา

วิปัสสนาคือการใช้ปัญญา คำว่าวิปัสสนา คือ ใช้ปัญญานำหน้า ถ้าเป็นสมณะนี้ใช้คำบริกรรมนำหน้า กำหนดด้วยคำบริกรรมเข้าไป สมถกรรมฐานคือคำบริกรรมอย่างเดียว คำบริกรรมนี้พยายามดึงเข้ามา ดึงเข้ามา นี่เป็นสมณะ เพื่อทำให้ให้สงบ เพื่อยืนอาหารยืนธรรมนี้ให้ใจได้คัม ให้อาหารนี้เข้าไปเพื่อให้อิ่ม ให้มีพลังงานขึ้นมาได้ นั่นสมถกรรม

วิปัสสนาคือปัญญา ปัญญาคือความใคร่ครวญ ความไตร่ตรอง ปัญญาคือความรู้รอบรู้ในสังขาร ปัญญาที่หมุ่นในกองสังขารที่เป็นสังขาร ที่ได้สมาธิขึ้นมาแยกออกจาก

พญามารนี่ไง ถ้าไม่มีสมาธิ ไม่มีสมณะเข้ามายับยั้งให้มารสงบตัวลง แล้วปัญญากจะก้าวเดินไปไม่ได้เลย พอมารสงบตัวลง

มารสงบตัวลงหมายถึงว่า อวิชชานี้ได้โดนสมณะนี้กดถ่วงไว้ ให้มีอิสระชั่วคราว นี่คือปัญญา ใจนี้เป็นอิสระ ใจนี้ก็มีปัญญาขึ้นมาได้ แต่ปัญญานี้จะไม่เกิดขึ้นมา เงื่อนปมนี้ไม่เจอ ถ้าเจอ จับเงื่อนปมนี้ได้ จับเงื่อนปมเพราะปัญญาต้องฟาดฟันเข้าไปตรงเงื่อนตรงปมนั้น ถ้าปัญญาฟาดเข้าไปที่เงื่อนที่ปมนั้น

การฟาดการฟันนั้น การเลาะ เลาะเข้าไปต้องไปเห็นโทษใจ ความเห็นโทษคือเห็นไตรลักษณ์ เห็นการนี้ “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปทั้งหมด” สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา แต่วัตถุเราเห็นกันง่าย ว่ามันเกิดขึ้น ตั้งอยู่แล้วดับไป มันต้องบอบสลายไป มันต้องแปรสภาพไป เขาก็ยังมีการซ่อมการบำรุง เพื่อจะให้มันคงที่

สิ่งที่ซ่อมที่บำรุงนั้นจะให้คงที่ ใช้ประโยชน์ได้นานๆ อันนั้นเขาซ่อมบำรุงวัตถุนามธรรมนี้มันเป็นไตรลักษณ์ เราเห็นชั่วคราว เห็นวูบๆ วาบๆ เพราะอะไร? เพราะว่าเขาจะไม่ให้เราเห็นสิ่งนั้น ปัญญาแทงตลอดในการที่ว่าเป็นไตรลักษณ์

ถ้าเห็นไตรลักษณ์คือการเห็น เห็นความไม่แน่นอน เห็นความจอมปลอม สิ่งที่เป็นความจอมปลอม ถ้าเห็นว่าเป็นความจอมปลอม มันจะไปยึดไปหลงได้อย่างไร สิ่งที่หลงเพราะไม่เข้าใจ สิ่งที่หลงเพราะไม่รู้ เพราะเราเกิดมาในสถานะของความไม่รู้ เกิดมาด้วยสถานะของความรู้ แต่เพราะบุญกุศล เกิดมาแล้วมีสิ่งนี้ มีธาตุกับมีขันธ ถึงวิปัสสนาธาตุกับขันธนั้นได้ไง

“ดอกบัวเกิดขึ้นจากโคลนตม” โคลนตมเห็นไหม ร่างกายกับหัวใจเหมือนโคลนตม สกปรกโสโครก อยู่ด้วยอวิชชา อยู่ด้วยพญามาร อยู่ด้วยกิเลสเผาผลาญอยู่ แล้วเราก็นิพัสสนาไอ้โคลนตม ไอ้สิ่งที่เป็นความสกปรกโสโครก ในสิ่งที่เป็นร่างกายของเรา ถ้าเราพิจารณาความสกปรกโสโครกขึ้นมา จนความเข้าใจของเราเกิดขึ้นมา ความเห็นจริงจากความสกปรกนั้น มันปล่อยวางจากสิ่งที่สกปรก นี่ดอกบัวเกิดขึ้นจากโคลนตม

ความเห็นจริงจากหัวใจ ดวงที่เข้าใจความเป็นจริงนั้นจะปล่อยจากหลักความเป็นจริงนั้นออกมา ปล่อยจากความเป็นจริงนั้น ฟังสิ! ทำไมปล่อยจากหลักความจริงล่ะ? อ้าว ภายก็จริงอันหนึ่ง ใจก็จริงอันหนึ่ง ทุกข์ก็จริงอันหนึ่ง ปล่อยจากหลักความจริง ต่างอันต่างจริง

พอต่างอันต่างจริง นี่ก็ต่างอันต่างอยู่ ต่างอันต่างความเข้าใจ ต่างอันต่างจะมากดถ่วงกัน ต่างอันจะมากดถ่วงกันไม่ได้ มันถ่วงกันเพราะว่ามันกดถ่วงกัน มันปิดไว้ไง มันปิดความมีติดบอดไม่ให้เราเห็นสิ่งนั้น มันต้องใช้ปัญญาในการไคร่ครวญออกไปจากเงื่อนไขนั้น ถ้าจับเงื่อนไขจับบมไม่ได้ เราวิปัสสนาไป มันใช้ปัญญาไปเฉยๆ แต่ไม่มีจุด ไม่มีเป้าหมาย ตรงมีเป้าหมายให้สิ่งนั้นได้ฟาดฟันเข้าไป

พอฟาดฟันเข้าไป นี่ไฟนั้นเริ่มเบาลง ดับกิเลสคือไฟ กิเลสมันอยู่ในหัวใจ เราต้องพยายามรักตน รักตัวรักตน ต้องเอาตนพ้นนะ พ้นออกไปจากสิ่งที่ว่าเป็นกรงขังให้ได้เลย วัฏฏะนี้เป็นกรงขังของจิตวิญญาณ มนุษย์นี้เกิดตาย เกิดตายในวัฏฏะนี้ตลอด พ้นจากความเข้าใจสรรพสิ่ง เป็นความเป็นจริงแล้วมันก็ยังอยู่ในวัฏฏะอยู่ เข้าใจในหลักของความเป็นจริง เข้าใจของธรรม จริงตามความเป็นจริงส่วนใดส่วนหนึ่ง จริงหมดแล้ว ใจนั้นก็จริงอยู่ของใจดวงนั้น มีความสุข

มีความสุขคือความเข้าใจ แล้วจะไม่เปลวไฟไปกับเรื่องของโลกๆ เขา คือว่าไม่เปลวไฟไปกับความสิ่งที่ว่าหลอกถ่วงไป แต่มันเปลวไฟไปกับสิ่งที่ป็นภายใน สิ่งที่ป็นภายในมันจะเป็นความสงบเข้ามา วิปัสสนาเข้าไป ถ้าวิปัสสนาได้ ถ้าจับเงื่อนไขจับบมได้ หาเงื่อนไขหาบมให้เจอ ถ้าหาเงื่อนไขหาบมไม่เจอ มันก็หมุนวนไป อยู่ไปกินไปวันๆ หนึ่ง ใจนั้นหมุนไปเรื่อย อันนี้ไม่เสื่อม ความที่เห็นจริงนั้นไม่เสื่อม แต่ไฟนั้นยังเผาผลาญอยู่

ความที่ว่าไฟเผาผลาญอยู่ มันเผาผลาญอยู่นะ เผาผลาญอย่างนั้น มันมีความร้อนอยู่ อย่างนั้น ความร้อนนั้นมันจะให้โทษอยู่กับใจดวงนั้น ใจดวงนั้นต้องเข้าใจ เข้าใจว่าสิ่งที่เราทำมาแล้ว เป็นสิ่งที่ทำมาแล้ว สิ่งที่จะทำต่อไปขึ้นไป ปัญญาจะเกิดขึ้นมาจากสิ่งนี้ ถ้าทำความสงบเข้ามา มันคิดในความสงบนั้นได้ ความสงบนั้นคิดได้ เพราะมันให้ความสุข

จิตที่มีความสงบ จะมีความสุขเกิดขึ้นมาพร้อมกับความสงบนั้น ความสงบนั้นมีความสุขมาก สุขที่ที่เกิดจากอามิส เกิดจากสิ่งต่างๆ ข้างนอก นั้นเป็นสุขข้าง

นอก มันไม่เคยเจอกับความสุข ความปล่อยวางของใจ พอปล่อยวางมีความสุขของใจ  
ขึ้นมา จะว่าอันนี้เป็นผลไง

สมาธิเป็นสมาธิ การปล่อยวางนั้น กิเลสนี้เป็นนามธรรม น้ำใสแล้วเห็นตัวปลา  
ไ้ปลาตัวนั้นก็อยู่ในน้ำใสนั้น ไม่เห็นตลอดไป ถ้าไม่ขุดคุ้ย ไม่เจอเงื่อนปมนั้น ความไม่  
เจอเงื่อนปมนั้น นี่มันก็อยู่ไปวันๆ หนึ่ง ชีวิตนี้สั้นนัก เราประพฤติกปฏิบัติหรือไม่  
ประพฤติกปฏิบัติ เราต้องตายทั้งหมด

เกิดมาในโลกนี้ ตายทั้งหมด ความตายอันนั้นอยู่ข้างหน้านั้น แล้วตายไปแล้วก็  
หมุนเวียนไป พอตายแล้วก็เจอได้ภพใหม่ชาติใหม่ ความได้ภพใหม่ชาติใหม่ขึ้นมา มัน  
จะมีความคิดกับใจจะทำอย่างนี้หรือ? ถ้ามันมีความคิดกับใจทำอย่างนี้ มันต้องเริ่ม เห็น  
โทษไง ความเห็นโทษ

ถ้าเราเห็นโทษกับความที่ว่าเราเสียเวลาไปวันหนึ่งๆ อยู่กับความสงบอย่างเดียว  
มันคิดเพราะมันมีความสุข คิดเพราะความเข้าใจ คนเราคิดเห็นใหม่ คิดเพราะอะไร?  
เพราะความไม่รู้ มันไม่รู้ว่สิ่งนี้เป็นความสงบของใจ มันเข้าใจว่สิ่งนี้เป็นผลของใจ สิ่ง  
นี้เป็นสิ่งที่ว่า นิพพานเป็นสิ่งนี้ไง เข้าใจว่สิ่งนี้เป็นที่สุดแล้ว มันจินตนาการไปเรื่อยๆ  
จินตนาการไปว่สิ่งนี้เป็นสิ่งท่่าเป็นที่พักที่อาศัย เป็นสิ่งท่่คงทนถาวร นี่มันพลิกแพลง  
อยู่

สิ่งท่่่าคงทนถาวรเพราะอะไร? เพราะเราทำความสงบอยู่ตลอด เรารักษาใจของ  
เราไว้ตลอด ความท่่รักษาไว้มันก็คงทนถาวร มันไม่ได้คว่ว่สิ่งท่่เรารักษา สิ่งท่่จะเป็นความ  
จริงมันต้องเป็นความจริงโดยธรรมชาติของเขาสิ จะรักษา-ไม่รักษามันต้องเป็นสิ่งนั้นสิ  
ไม่ต้องมีสิ่งท่่ว่าวัตถุ เขาต้องมีการบำรุงรักษา เป็นความจริงนี้เป็นอกุปปิธรรม

สิ่งท่่เป็นอกุปปิธรรม ไม่เสื่อม ไม่แปรสภาพกับสิ่งนั้น แต่ถ้าเป็นความสงบอยู่  
มันแปรสภาพอยู่ตลอดเวลา ความท่่แปรสภาพอยู่นั้น นั่นละเราต้องเห็นโทษจากตรงนั้น  
มันก็ต้องหาเงื่อนหาปมสิ นี่คนที่มีความฉลาด ความฉลาดท่่จะเอาตัวรอด ไม่ใช่ความ  
ฉลาดของกิเลสนะ กิเลสมันฉลาดกว่าเรา มันถึงหลอกเราได้ แล้วเราก้่เชื่อกิเลส

เราประพฤติปฏิบัติไป กิเลสมันก็ก้าวเดินไป พร้อมกับการก้าวเดินของใจเราไปเรื่อยๆ อาการของใจนี้ ความคิด ความสังเกต ความพลิกแพลงของใจนี้ พยายามหันกลับมามอง ถ้าหันกลับมามอง มันต้องจับเงื่อนไขปม เงื่อนไขหรือปมอันนี้ได้ ถ้าจับเงื่อนไขปมอันนี้ได้ มันก็ได้อีก ไปได้ต่อไปอีก

การจับเงื่อนไขปม คุณ เวลาเขาไปโรงพยาบาลกัน ไปหาหมอ เขาจะผ่าตัดสิ่งใด เขาต้องเตรียมตัวไข้ไหม เขาต้องทำความสะอาดแผลนั้นก่อนไข้ไหม การทำความสะอาดแผลนั้นก่อน ก็เหมือนกัน การผ่าตัดอย่างไรก็แล้วแต่ ต้องเริ่มทำความสะอาด ต้องเริ่มเตรียมคนไข้ จะให้พบกิเลสกับการวิปัสสนา มันก็ต้องเตรียมใจ

เตรียมใจนี้ มันถึงต้องเป็นการหาเงื่อนไขปม ต้องมีเงื่อนไขปมขึ้นไปตลอด ถ้าไม่มีเงื่อนไขปม การหาเงื่อนไขปมเหมือนกับเราพยายามเตรียมที่ไว้ เพื่อจะทำการผ่าตัดหัวใจใจ ทำการผ่าตัดใจ ทำการผ่าตัดชำระหัวใจออก กิเลสที่อยู่ในหัวใจนี้ ออกไปเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป เป็นชั้นเป็นตอนเพราะว่าความสงบมันเข้ามาเรื่อย ละเอียดย่อยเข้าไปเรื่อย

ใจของเรามันไม่ใช่ว่ามันเข้าใจ มันหลงไปตลอด ทั้งๆ ที่ยังไม่พบเงื่อนไขปม มันก็ว่าสิ่งนั้นเป็นแล้วไง นี่ความมั่งง่าย ความมั่งง่ายที่จะเป็นประโยชน์กับเราข้างหน้า เลยไม่ได้งานสิ่งใดๆ ถ้าใช้ความละเอียดรอบคอบเข้าไป มันจะมีความผิดพลาดได้น้อย นี่ก็เหมือนกัน จากสติปัญญา เราใช้มหาสติมหาปัญญาเข้าไปเรื่อยๆ เราจะใช้ได้อย่างไร มันจะเป็นมหาสติมหาปัญญาเข้าไปต่อเมื่อมันเป็นจริง ถ้าว่าเป็นสติปัญญานี้ เป็นสติปัญญาโดยธรรมชาติ ใช้ไป เราใช้ขึ้นไป เราศึกษาขึ้นไป มันละเอียดขึ้นไปเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป

ความละเอียดเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป เพราะกิเลสมันก็ละเอียดเข้าไป ชั้นจากภายนอก ชั้นจากภายใน ชั้นในชั้น เวทนานอก เวทนาใน เวทนาในเวทนา แล้วมันจะพบกันได้อย่างไร จะจับต้องสิ่งนั้นได้อย่างไร นั่นคือเงื่อนไขปม ต้องพยายาม หมอเขาจะทำ ยังต้องเตรียมตัว เตรียมคนไข้ นี่เราจะวิปัสสนา เราต้องเตรียมใจของเรา มันถึงไม่เป็นการซ้ำ มันถึงไม่เป็นการมั่งง่าย มันถึงเป็นงานในหน้าที่

ในเมื่อมันเป็นงาน เราก็พอใจจะทำ แต่ถ้าเราไม่คิดว่ามันเป็นงาน หน้าที่ของเราคือวิปัสสนา วิปัสสนาที่ทำในความสงบนั้นมันเป็นวิปัสสนาหลอก มันเหมือนกับ

วิปัสสนานามรูป ที่ว่านามรูป นามรูปแล้ววิปัสสนาไป เราคิดไป พิจารณารูป แรกก็เกิดขึ้นมา มันเหมือนกันเพราะเราสร้างภาพขึ้นมา เราสร้างสิ่งใดขึ้นมา สร้างขึ้นมาเพราะสิ่งนั้นมันเกิดขึ้นได้ มันเป็นเป่าลวง

พอเป่าลวงเกิดขึ้นมา เราวิปัสสนาไป ภาพนั้นก็หายไป เพราะมันมีความเข้าใจในภาพนั้น อันนั้นมันเป็นความสงบนะ มันไม่เป็นสมุจเฉท มันไม่ใช่เข้าไปจับเงื่อนไขแล้วแก้ไขเงื่อนไขนั้น มันเป็นการก้าวเดินตามอารมณ์ มันก้าวตาม มันเป็นอดีต อนาคต มันสร้างได้ เพราะใจนี้เร็วมากนะ ภาพนี้สร้างขึ้นมาก็เร็วมหาศาลเลย แล้วเราตามเห็นภาพนั้น เราก็เหมือนเราหลอกเราเอง แล้วเราเข้าใจว่าอันนั้นเป็นผล หลอก ๒ ชั้น ๓ ชั้นนะ

เราหลอก กิเลสมันหลอกเรา แล้วเราก็เชื่อกิเลส เราเลยโดนหลอกใจ เราไม่หลอกหรือ เราคิดจริงๆ เราทำจริงๆ เรารู้จริงๆ เราเห็นจริงๆ แต่ความที่ที่เราเห็นจริงนั้น มันเป็นความไม่จริง เพราะมันเป็นความเห็นของเรา มันไม่ความจริงในหลักอริยสัจ “ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค” ความทุกข์ความที่ว่า ความไม่รู้จริงเห็นจริงอันนั้น มันเป็นความทุกข์

ความทุกข์เพราะอะไร? เพราะว่ามันทรงตัวอยู่ เวลามันนิโรธ ทุกข์มันดับ มันขาดออกไป เห็นไหมทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ถ้ามันขาด มันขาดออกไป ความทุกข์นั้นขาดออกไปเป็นชั้น มันเห็นทุกข์นี้ขาดออกไปจากใจ หลุดออกไปจากใจ นี่กิเลสมันหลุดเป็นชั้นๆ หลุดตรงที่ทุกข์นี้หลุดออกไปจากใจเป็นชั้นๆ ความสุข ความละเอียดของใจนี้จะละเอียดเข้าไปเป็นชั้นๆ เข้าไป เป็นชั้นๆ ขั้นตอนที่จะละเอียดเข้าไป

ถึงว่า ไม่ใช่เป็นการสับสน เราชี้ว่า เราเดินตามสัจเข้าเข้าไป เป็นขั้นเป็นตอนเข้าไปแล้วไม่มีความสับสนนะ เป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป แล้วมันก็จบขบวนการของขั้นตอนแล้ว นี่กิเลสมันหลอก เป็นทั้งนั้น! ผู้ปฏิบัติจะเป็นอย่างนั้น เพราะว่าสิ่งนี้มันเป็นความลึกซึ่งละเอียดอ่อนมาก เรื่องของธรรมนี้ละเอียดอ่อน เหนือการคาดหมาย เหนือการจินตนาการทั้งหมด

ทีนี้พอจิตมันสงบเข้าไป มันจินตนาการได้ เพราะว่าเวลาเราสงบเข้ามา จิตของเราสงบเข้ามา มันก็มีความสุข มีความสุขมาก เวียงว้างมาก ไม่เหมือนกับเรื่องของโลกๆ ที่เขา

มีแน่นอน แน่แน่นอนเลย เรื่องของโลกๆ เขานี้เป็นโลกๆ เขา อันนี้เป็นธรรม เพราะเราเห็นจริงเข้ามาเราเห็นจริงเข้ามาชั้นหนึ่งแล้วเราเห็นจริงเราปล่อยวางตามความเป็นจริงเข้ามาชั้นหนึ่งแล้ว แต่มันก็ยังหมุนอยู่ในหลัก มันเป็นชั้นใน

อาการที่มันหลอกอยู่ สิ่งที่หลอกอยู่ภายใน มีแน่นอน พอหลอกอยู่เข้าไปนี่ เป็นความเชื่อของเรา เพราะเราเชื่อเองต่างหาก พอเราเชื่อขึ้นมา เราก็ออยู่ตรงนั้น ความก้าวเดินของเราไป ไม่ไปตรงนั้น ไม่ก้าวเดินจากตรงนั้น เพราะจับเงื่อนไขบมไม่ได้ ต้องจับเงื่อนไขบมได้ พอจับเงื่อนไขบมได้ มันจะก้าวเดินต่อเข้าไป

ก้าวเดินต่อเข้าไป ก็เป็นวิปัสสนาต่อเข้าไป... ต่อเข้าไป... จะเป็นอย่างนั้น ถ้าเป็นอย่างนั้นเป็นอริยสัจ แต่ถ้าเราสร้างภาพลวงขึ้นมา เราพิจารณาไป แล้วมันปล่อยวาง เราเข้าใจของเรา ความเข้าใจกับความจริงมันคนละอัน ความจริงมันเป็นความจริง ความจริงก็เป็นความเข้าใจที่ลึกซึ้งกว่า ความเข้าใจที่ลึกซึ้งกว่าเพราะมันเห็นใจ จับต้องได้ เห็นว่าหลุดออกไปเป็นแขนงๆ ออกไป นี่เวลากิเลสมันตาย มันตายอย่างไร เห็นไหมว่าฆ่ากิเลส หลอกหลานกิเลสเข้ามาเป็นชั้น เป็นชั้นขึ้นมา กิเลสตายเกลื่อน

ศพของกิเลสอยู่ข้างหน้า มันเห็นนะ เห็นว่าสิ่งนั้นหลุดออกไป สิ่งนั้นหลุดออกไป เห็นศพของกิเลสข้างหน้าเป็นชั้นๆ เข้ามา มันถึงว่าจับต้องได้เพราะเรารู้เราเห็น ถ้าเรารู้เราเห็น กิเลสตายต่อหน้าเข้าไป ทำไมมันจะไม่รู้ว่าตัวเองขาดละ แต่นี่มันไม่เห็นศพของกิเลสใจ

เห็นหรือไม่เห็นศพ เห็นแต่ความว่าง เห็นแต่ความพอใจของใจเข้าไป ใจเห็นว่าใจว่าง ใจว่าง อันนี้ก็เป็นเครื่องยืนยัน ทั้งๆ ที่ไม่เห็นศพเลย ถ้าเฉลียวใจ เฉลียวใจคิดถึงข้างล่างนะ คิดถึงตรงที่ว่าวิปัสสนาเข้ามาจากทรงของเสือ จับตัวเสือนั้น มันจะเทียบกับตรงนั้น

พอเทียบกับตรงนั้นขึ้นมา มันต้องเป็นเช่นนั้น อย่างนั้นอันนี้ไม่จริง พอสิ่งนี้ไม่จริงใจเริ่มจะหาเงื่อนไขบมให้ได้ ถ้าใจเริ่มหาเงื่อนไขบม ถ้าใจบอกว่าสิ่งนั้นไม่จริง สิ่งที่เราเห็นอยู่นี้ ปล่อยวาง เข้าใจแล้วปล่อยวาง ว่างนี้ไม่ใช่ พอไม่ใช่จะเรียกออกหาเงื่อนไขบม ถ้าจับเงื่อนไขบมได้

ออกหาเงื่อนหาปม ถึงว่าเพราะมีฐาน ฐานคือใจนี้เริ่มเบี่ยงเบนเข้ามา ถ้าไม่มีฐาน เอาอะไรไปจับ? ต้องเอาฐาน ฐานคือว่ากรรมฐานไง ฐานคืองานของใจ คือจุดยืนของใจ จุดยืนของจิตที่สงบนี้ จิตที่สงบนี้เป็นสัมมาสมาธิ ความที่สัมมาสมาธิ งานนั้นที่ทำอยู่นี้เป็นงาน แต่งงานไม่ชอบ

งานชอบคืองานในการรู้สัตว์ขันธ์สัตว์ รื้อสัตว์ขันธ์สัตว์ในหัวใจของเรา รื้อสัตว์ขันธ์สัตว์ข้างใน เบี่ยงเข้ามา หักเข้ามา หักอาการของใจที่ส่งออกโดยธรรมชาติเข้ามา เป็นทุกชั้นตอนเข้าไป ทุกชั้นทุกชั้นตอนจะเบี่ยงสิ่งนี้เข้ามา เบี่ยงอาการของใจเข้ามา หาตัวตนที่ว่าเป็นเป้าหมาย นี่อาการของใจจับใจ

อาการของใจจับใจ จับเข้ามาภายใน พอจับเข้ามา พอจับต้องได้ เป็นการยืนยันกัน ว่าได้เงื่อนไขได้ปมหนึ่ง ๑. ได้เงื่อนไขได้ปมด้วย ๒. จับต้องได้ ถึงว่า อ้อ... คราวนี้ไม่ผิด คราวนี้จะเดินเข้าไปถึงจุดตรงนั้นได้ เพราะเราจับต้องสิ่งนั้นได้ ปัญญาถึงจะเกิดขึ้น พอปัญญาเกิดขึ้นวิปัสสนาเกิดขึ้น เกิดขึ้นจับสิ่งนี้ มันจะสลัดสังเวชนะ โอ้... ไปจับพลัดจับผลูอยู่กับความว่างนั้นอยู่นาน ไปจับจับพลัดจับผลูไป ไปเคลิบเคลิ้มอยู่กับความหลงใหลได้ปลื้มของใจ

ใจนี้หลงใหลได้ปลื้ม นี่วิปัสสนาผู้ที่บำเพ็ญเพียร ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะเข้าใจแง่ถูกและแง่ผิด แ่งหนึ่งเป็นความผิดพลาดของใจ แ่งหนึ่งจะเป็นความถูกต้องของใจ ถึงว่าถูกต้องก็เป็นครู ผิดก็เป็นครูเข้าไปเรื่อย ต้องมีสิ่งนั้นเข้าไป ไม่มีว่าจะทีเดียวย่ำสำเร็จ “แก่นของกิลเลส” ไฟนะ กิลเลสคือไฟ ทำความเร่าร้อนมาเป็นเครื่องยืนยันกับใจทุกๆ ดวง

ใจทุกๆ ดวงเร่าร้อนเพราะกิลเลสสิ่งนี้เผาผลาญมาตลอด แล้วสิ่งนี้เผาผลาญ ไม่ได้เผาผลาญธรรมดาณะ แก่นของมันติดมากับเนื้อของใจ การหาเงื่อนปมนี้ก็เป็นงานอันแสนยาก งานอันแสนยากนะการหาเงื่อนปม แล้วจะวิปัสสนาไป ความวิปัสสนาไป การต่อสู้ไป นี่วิปัสสนา มันจะมีสิ่งที่เป่าเป็นलग ความเห็นผุดเกิดขึ้นมาจากใจตลอด เกิดขึ้นมาจากใจ จะสร้างขึ้นมาจากใจ นั่นเป็นการที่ว่า เราต้องกลับมาทำความสงบ ให้พลังงานของเรามีอำนาจเหนืออยู่ สิ่งที่เกิดสิ่งนั้นได้

ถ้าเกิดสิ่งนั้นได้ ปัญญาเริ่มออกก้าวเดินได้ อันนั้นเป็นวิปัสสนา ถ้าปัญญามันก้าวเดินออกไม่ได้ เป็นสัญญาทั้งหมด สัญญาความจำได้หมายรู้ ความจำได้หมายรู้นี้เป็นสิ่ง

ถือว่าเป็นอาวุธที่หายากเกินไป อาวุธนี้เข้ามาชำระสิ่งนี้ไม่ได้ อาวุธอย่างนี้เอาไว้อใช้กับเด็ก น้อยข้างนอก เด็กน้อยเห็นไหม เด็กน้อยนี้สอนเขา ให้เขาท่องจำ ท่องตามเราได้ สัญญานี้ คือการท่องจำเข้ามา เป็นการจับเข้ามาของใจ

ใจนี้รับรู้มาจากข้างนอก แล้วจับเข้ามาเป็นสัญญา เป็นสัญญาเข้ามาในกิเลส หัวเราะเยาะนะ กิเลสว่าจะเอาอาวุธอย่างนี้หรือมาชำระ จะเอาความเห็นอย่างนี้หรือจะเข้ามาชำระกิเลสของเราเอง นี่กิเลสหัวเราะเยาะ แล้วเราก็ต้องหลงตามไป หลงตามกิเลสอีก กิเลสคือไฟ! ไฟเผาผลาญในการประพฤติกปฏิบัติ ร้อนนัก ในการต่อสู้นี้ เราใช้พลังงานเข้าไปมหาศาล เข้าไปแล้ว หน้ามืดตามัว ยังไปหลงไหลสิ่งที่มีมันเป็นไฟภายใน ทำให้เรา วิปัสสนาไป ใช้พลังงานไปโดยเหนื่อยเปล่า

เหนื่อยเปล่า วิปัสสนาไปแล้ว มันไม่ได้ผลขึ้นมาใจ ความที่ไม่ได้ผลภายใน พอความไม่ได้ผล ท้อใจ ท้อนะ ทั้งท้อ ทั้งทอดก้อยอย่างนั้น แต่สู้! ถ้าเรามีวาสนาบารมี ไม่มีวาสนาบารมีทำไมเราก้าวเดินมาได้ขนาดนั้น การก้าวเดินได้ขึ้นมาเป็นขั้นเป็นตอนนี้ อานาจาสนาของตัวเองสูงมาก

ในชีวิตนี้ สิ่งใดๆ ในโลกนี้จะไม่มีคุณค่า?

ในชีวิตนี้นะ แต่ถ้าเราวิปัสสนาจนเห็น ในโลกนี้... อย่าว่าแต่โลกนี้ ในวัฏฏะนี้ ตรงไหนบ้างที่มีคุณค่า? ในวัฏฏะที่เราเกิดตายเกิดตายมีภพชาติไหนที่มีคุณค่า สิ่งใดๆ ที่เรากำกันมานั้นเป็นวัตถุ เป็นสิ่งของที่เรากำลังไปทำงานไว้ประจำโลกเท่านั้น คุณงามความดีจากการประพฤติกปฏิบัติ การทำสิ่งนั้นต่างหากมันสะสมมาลงที่หัวใจ

สิ่งที่เราสะสมไว้กับโลกเขานั้นละ ทำคุณงามความดี เราสร้างขึ้นมา เราสร้างสิ่งใดๆ ก็แล้วแต่ ทำคุณงามความดีสละออกไป หรือเราสละสิ่งของ เราช่วยเหลือใครไว้ สิ่งนั้นมันจะตกตะกอนมาเป็นความดี ความงามของใจนี้ ใจนี้จะมีคุณงามความดีของใจ สะสมขึ้นมา สะสมขึ้นมา จนขึ้นมามีศรัทธาความเพียร มีความวิริยะอุตสาหะเพื่อจะให้พ้นออกไปจากกรงเล็บของกิเลสใจ ให้พ้นออกไปจากวัฏฏะ

วัฏฏะ ๓ นี้ครอบงำใจของเราอยู่ วัฏฏะนี้ครอบงำใจ ใจนี้เวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะนี้เท่านั้น จะหักวัฏฏะออกไปได้ สิ่งที่วัฏฏะนั้นเป็นของที่คงที่คงเดิมอยู่ จะหักได้

มันต้องหักที่ใจของเรา เพราะเชื้อคือไฟ เชื้อของกิเลสก็คือไฟเผาใจ เผาใจมีพลังงานขับเคลื่อนให้หมุนเวียนอยู่ในใจนี้ ถ้าเราทำลายกิเลส ทำลายไฟในใจนี้ดับหมด ถ้าเราทำลายไฟในใจดวงนี้ของเราดับหมด มันไม่มีพลังงานขับเคลื่อน มันจะขับเคลื่อนไปในวัฏฏะนี้ไปที่ไหน? มันไม่มีทางขับเคลื่อน มันก็จมเย็นในหัวใจนั้น

ถ้าเราชำระไฟออกจากใจทั้งหมด มันมีธาตุรู้อยู่เห็นไหม ที่ว่าเป็นธรรมชาติ ธรรมชาติมันรับรู้อยู่ สิ่งนั้นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ติโลกเลย โลกนี้เป็นโลกอยู่อย่างนั้น โลกนี้เขามีมาอยู่โดยดั้งเดิม ใจที่สงบออกไป ดับไฟจากกิเลสแล้ว จะเห็นโลกนี้เป็นโลกนี้ โลกเป็นของเขาเก้อๆ เจินๆ เป็นอย่างนั้น เราต่างหากไปหลงโลกเขา ถ้าเราชำระไฟจากกิเลสออกไปจากใจได้ทั้งหมด จะมีความสุขมาก จากสิ่งที่ว่าเป็นโทษๆ อยู่สิ่งที่กดถ่วงหัวใจอยู่ ไม่สามารถเข้ามากดถ่วงหัวใจได้เลยแม้แต่เล็กน้อย ไม่มีทางเลย เพราะเป็นเรื่องอยู่ข้างนอก

เป็นเรื่องอยู่ข้างนอกคุณสิ รูปก็อยู่ข้างนอก ต้องกระทบตาเข้ามาใช่ไหม? กระทบตาแล้ววิญญาณรับรู้ขึ้นมา ถึงส่งเข้าไปที่จิต แล้วไฟที่อยู่ที่หัวใจของเรานี้ เราได้ชำระล้างออกไป เราดับไฟในใจของเราหมดแล้ว ถ้าดับไฟในใจของเราหมดแล้ว สิ่งใดจะไปกระทบกับสิ่งนั้นล่ะ? แม้แต่ว่ารูปกระทบตาจะต้องมีวิญญาณรับรู้

วิญญาณนี่ก็เป็นอาการของใจ แล้วสิ่งนั้นถึงไปตกผลึก ตกตะกอนในหัวใจนั้น หัวใจนั้นถึงจะมีอารมณ์ความรู้สึกขึ้นมา รู้ร้อนรู้หนาวไปกับสิ่งต่างๆ ของโลกเขา นี่โลกนั้นอยู่โดยเก้อๆ เจินๆ ใจ แม้แต่วิญญาณก็เป็นวิญญาณอยู่โดยเก้อๆ เจินๆ ของวิญญาณนั้น ไม่สามารถจะไปทำให้มีอำนาจเหนือกับดวงใจที่ว่าดับไฟของกิเลสในหัวใจได้ทั้งหมด นี่กิเลสที่ว่าดับไฟในหัวใจนั้นดับไปแล้ว

พอดับไปแล้ว สิ่งที่เป็นโทษ ตาของผู้ที่ประเสริฐ ตาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตาของผู้ที่อัครสาวกต่างๆ ที่หลุดพ้นออกไปแล้ว ถึงอยู่กับโลก มองโลกแล้วไม่มีความทุกข์ ไม่มีความรับรู้ไปกับเขา มันเป็นการสื่อสาร มันเป็นการหาเวปญจกษณา เป็นขั้นที่สืบต่อ ที่สืบเพื่อความหมาย ความรู้กันเท่านั้น แต่มันไม่สามารถเข้าไปถึงดวงใจนั้นได้ เวทนาถึงไม่เข้าถึงดวงใจของใจที่บริสุทธิ์นั้นได้ เวทนาในจิตไม่มีมีแต่เวทนาของกาย

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาป่วยเห็นไหม หมอชีวกไปรักษากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหลายครั้ง อยู่ในพระไตรปิฎก พระไตรปิฎกว่าไว้ หมอชีวกรักษากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รักษาเพราะอะไร เพราะร่างกายนี้เจ็บไข้ได้ป่วย ร่างกายนี้ธรรมดาต้องแปรสภาพไป

นี่เป็นเศษส่วน นี่เป็นชีวิตที่เราเกิดเป็นมนุษย์ เป็นมนุษย์นี้มีร่างกาย แต่หัวใจในร่างกายนั้น ได้เป็นใจที่สะอาดบริสุทธิ์แล้ว ไม่รับรู้ เวทนาเข้าถึงนั้นไม่ได้ แต่ต้องรักษาร่างกายนั้นไว้เพื่อประโยชน์ของโลกเขาไป เพื่อประโยชน์ต้องอาศัยร่างกาย ร่างกายกับจันทร์ ๕ ที่สืบทอดกับโลกนี้ เป็นเครื่องสื่อ เครื่องสื่อนั้นไม่สามารถทำลายตัวตนในหัวใจดวงนั้น ให้กระพือมไปกับใจดวงนั้นได้เลย

ถึงว่าสิ่งต่างๆ ที่เราว่าเป็นโทษๆ เริ่มต้นขึ้นมา ใจเราไปเกาะเกี่ยวกับโลกเขาทั้งหมด เพราะเราว่าโลกนี้เป็นไฟ ถ้าโลกนี้เป็นไฟ ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ว่าโลกนี้มันเป็นเรื่องเก่าแก่ของโลกเขา มันเป็นวัฏวน วัฏฏะนี้มีอยู่โดยดั้งเดิม ธรรมนี้ก็มียู่โดยดั้งเดิม แล้วใจนั้นเข้าไปตรัสรู้ธรรม ใจนั้นดับไฟกิเลสออกจากใจทั้งหมด พอออกจากใจทั้งหมดแล้วถึงสงบเย็น สงบเย็นแล้วไม่เห็นสิ่งต่างๆ นี่เป็นโทษล่ะ ถึงว่าความจริงแล้วไม่เป็นโทษ ความจริงเพราะเราเฝ้าต่างหาก ความจริงเพราะเราไม่เข้าใจ

ถ้าเราศึกษาขึ้นมาเราศึกษาเห็นไหม ศึกษาในพระไตรปิฎก ศึกษาตามตำรับตำราขึ้นมา เราเข้าใจ ถ้าเราเข้าใจแล้วเราก็เข้าใจด้วยสุตมยปัญญา “สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภวานมยปัญญา”

จินตมยปัญญานี้เป็นระหว่งการก้าวเดินของใจที่ก้าวเดินอยู่นี้ เราทำความสงบกันอยู่นี้ นี่จินตมยปัญญา ถ้าความสงบขึ้นมาอยู่ ถ้าจับเงื่อนไขปมอยู่ได้ จินตมยปัญญาจับเงื่อนไขปมได้ แล้วภวานมยปัญญาจะเกิดขึ้นมาจากการแก้ไขเงื่อนไขปมนั้น แก้ไขเงื่อนไขปมนั้นด้วยภวานมยปัญญา เห็นไหมปัญญาเกิดขึ้นมา นี่เกิดขึ้นมาจากสิ่งทีว่าเป็นของสกปรก สิ่งทีว่าโลกนี้ร้อนๆ ร้อนนี้เย็นได้ ร้อนนี้ไฟนี้เกิดขึ้นก็ดับได้

ไฟนี้เกิดขึ้นมาพร้อมกับใจ อวิชานี้เกิดขึ้นมาพร้อมกับการเกิด เพราะอวิชานี้มากับหัวใจดวงนั้น อวิชาคือกิเลส คือพญามาร เกิดขึ้นมาพร้อมกับใจ ที่เราเกิดขึ้นมา

ปฏิสนธิวิญญาณ ในท้องของมารดา จนเกิดขึ้นมา เป็นตัวตนขึ้นมาเป็นเรา เกิดขึ้นมาแล้ว เป็นผู้ที่ว่าอยู่ในโลกเขาแล้ว ยังเป็นกัลยาณปุถุชน ยังคิดออกประพฤติปฏิบัติ ยังออกบวช เป็นภิกษุ ออกบวชโดยสมมุติสงฆ์ เพื่อจะจำกัดให้ขอบเขตของใจให้เขามาอยู่ในเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ

ความที่เราละเอียดยะเข้าไป... ละเอียดยะเข้าไป... สิ่งที่เราทำละเอียดยะเข้าไป มันจะเห็นจริงตามที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เห็นแล้ว เห็นแล้วก็มีอะไรล่ะ? มีความสุขอย่างมหาศาล! เพราะมันเป็นความสงบจริงของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นสงบจริง ใจดวงนั้นไม่มีไฟที่เผาจนจริง ใจดวงนั้นจะมีความสุข แล้วมันอยู่ที่ไหน? มันก็ต้องอยู่ในหัวใจของเราที่พลิกใจ

จากใจของเราที่มีแต่วิชชาอยู่นี้ ใจของเราที่มีคบอดอยู่นี้ เราประพฤติปฏิบัติไป มันก็อยู่ที่ใจของเรา ใจของเรานี้ถึงจะพลิกขึ้นมาเป็นใจที่บริสุทธิ์ได้ เพราะใจเท่านั้นเป็นภาชนะที่เข้าไปสัมผัสธรรม ธรรมในพระไตรปิฎก ในคัมภีร์พระไตรปิฎกใครเป็นคนไปอ่านไปศึกษา? ก็ต้องคนมีชีวิตเข้าไปอ่านไปศึกษา ศึกษาเข้ามาที่ไหน? ศึกษาเข้ามาที่หัวใจ หัวใจเป็นผู้ที่รับรู้ พอหัวใจรับรู้ หัวใจก็เข้าใจเข้าไป อันนี้สูตรมยปัญญา

ภาวนามยปัญญานี้ต้องประพฤติปฏิบัติ เอาใจแก่ใจ เอาอาการของใจแก่ใจไม่ได้ อาการของใจนั้นทำให้ใจฟุ้งซ่าน นี่สูตรมยปัญญา เรียนมาศึกษามาว่าตัวเองรู้ๆ รู้ก็ยัง.. “จะจริงอย่างนั้นไหมหนอ?” แต่ว่าความสงบจริงของใจทำได้หรือไม่ได้ จิตนี้จะแก่ไฟ ดับไฟได้จริงหรือไม่ได้ อย่างที่ว่าเราไม่มีอำนาจาสนา นี่ก็เครื่องทอดย แล้วถ้าไม่เข้าใจสงสัย อันนั้นก็ไม่ใช่จริง

ความไม่จริงของเราเองต่างหาก ไปปฏิบัติสิ่งที่มียู่ ตามหลักความเป็นจริง ถ้าใจของเราจริงขึ้นมา เราสามารถเข้าถึงตรงนั้นได้ เพราะใจเท่านั้น ใจถึงว่าถ้ามีหัวใจอยู่ในร่างกายทุกๆ ดวง ใจนี้เป็นเครื่องสัมผัสธรรม ใจนี้เป็นภาชนะใส่พระไตรปิฎก

ถ้าพระไตรปิฎกกับใจดวงนั้นประสานเป็นเนื้อเดียวกัน พระไตรปิฎกนั้นจะไม่เป็นปัญหาขึ้นมาอีกเลย ใจดวงนั้นจะเข้าใจสัจจะความเป็นจริง เนื้อพระไตรปิฎกนั้นอีกมากมาย เพราะความเข้าใจตามสัจจะความจริง มันจะเห็นสิ่งต่างๆ เป็นความน่าสลด

สังเวชไปหมด มันจะรู้ว่าสิ่งนั้นมันเป็นเหมือนกับไม่มีคุณค่าใดๆ ทั้งสิ้น แล้วในพระไตรปิฎกไม่มี

ในพระไตรปิฎกสอนไว้เป็นพระ หรือบุคคลที่ว่า... สอนขึ้นมาเป็นสิ่งที่ว่าเจาะจงเท่านั้นเอง แต่ในเมื่อโลกกว้างขึ้นไป โลกกว้างขวางขึ้นมา ความเปลี่ยนแปลงของโลกไป เราเห็นขึ้นมา ถ้าใจนั้นเป็นธรรมเห็นขึ้นมา อันนั้นก็เป็นธรรมขึ้นมา แล้วในพระไตรปิฎกไม่มี พระไตรปิฎกถึงว่ามีมหาปเทศ ๔ ไร่ ๖ โง่ง สิ่งที่ไม่ได้ตรัสไว้ ถ้าเทียบเคียงกันแล้วเหมือนเข้ากันได้ ให้ถือว่าอันนั้นไม่อนุญาต

สิ่งใดถ้าอนุญาต แต่เกิดขึ้นจากภายหลัง โลกนี้เกิดขึ้นทีหลัง สิ่งนั้นไม่มีในพระไตรปิฎกเทียบเคียงแล้วเหมือนกับสิ่งที่อนุญาต สิ่งนั้นให้ถือว่าอนุญาต มหาปเทศ ๔ ก็ได้วางไว้ว่า ต่อไปโลกจะเคลื่อนไปเรื่อยๆ โลกเคลื่อนไปเห็นใหม่ โลกเคลื่อนไปเห็นใหม่

(เทพสิ้นสุดเพียงเท่านี้)